

Ranskalainen olkikori
-La paillasse-

Ranskassa on ennen vanhaan punottu paljonkin, mutta käsityöperinteen laantuessa ja tarpeiden muuttuessa punontataito on vähentynyt. Korit ovat voineet olla hyvinkin suuria, mutta silti erittäin vankkoja, sillä taitava punoja on osannut tehdä todella tiiviin ja napakan korin. Punontatekniikoissa, ja eritoten materiaaleissa, on alueellisia eroja, jolloin myös korin nimet saattavat vaihdella alueittain. Myös käyttötarkoitus on saattanut antaa korille nimen.

Yleisnimitys korille on "un panier", mutta esimerkiksi kantokahvatonta koria kutsutaan nimellä "une corbeille".

Tässä ohjeessa valmistetaan "une paillasse" -niminen kori. Nimensä se on saanut käyttötarkoituksestaan leipätaikinan kohotusastiana. Yleisesti tekniikkana ranskalaisessa punonnassa on ollut spiraalipunonta, "la vannerie spiralée".

Tarvikkeet "la paillasse" koriin: karhunvatukan oksia, olkea, leikkurit, puukko, sakset, vahva rautanaula, n. 3 cm:n pätkä pesukoneen poistoletkua (tai muu vastaava vahva rengas), n. A4:n kokoinen pala farkkua tai nahkaa

On hyvä jos sinulla on hieman aiempaa kokemusta punonnasta, jotta punonta tekniikkana ei ole täysin vieras. Ohjeet etenevät vaiheittain. Kirjallisten ohjeiden tukena on valokuvia. Voit tutustua johdannoksi videolinkkiin. Videossa valmistettava kori on eriniminen kuin "la paillasse", sillä koreilla on pieniä alueellisia eroja, mutta valmistustavat ovat hyvin vastaavat. Videon avulla saat alustavan käsityksen punontatekniikasta.

<http://lvs2.free.fr/Compose.php/la-vannerie-de-paleine-memoire-d-aieuls>

Työaika riippuu siitä millaista punontakokemusta sinulla on, ja onko punontamateriaalia saatavilla helposti. Myös korin koko vaikuttaa työaikaan. Valmistettavan korin pohja on ovaalin muotoinen, mutta taitava punoja voi aloittaa heti pyöreällä pohjalla. Ovaali pohja on kuitenkin aluksi helpompi toteuttaa.

Jos sinun pitää keskeyttää työskentely pidemmäksi aikaa, laita kori tiiviiseen muovipussiin ja jääkaappiin. Näin karhunvatukasta valmistettu kuorinauha, jota käytetään korin sidontaan, ei pääse kuivumaan.

Materiaalin valmistelu

Olkikoriin tarvitaan pitkiä, suoria, haarattomia, nuoria ja vehreitä karhunvatukan oksia. Okaat viilletään irti kevyesti puukolla pitkin kuoren pintaa, kuitenkin niin, että kuori pysyy ehjänä.

Oksan kuoriosasta saatavaa nauhaa käytetään korin sidonnassa. Yhdestä oksasta saa ainakin kaksi nauhaa.

Oksaa ei halkaista keskeltä, vaan reunasta viilletään sektori jossa on mukana puuainesta sekä kuori.

Huomaathan työturvallisuuden!

Irrottamista helpottaa sektorin ”nostelu” kevyesti
veitsen terän avulla.

Saaduista suikaleista poistetaan nyt puuaines. Työskentely tapahtuu parhaiten oman reiden päällä. Jalka suojataan nahkai tai farkkupalalla. Työskentelyyn tarvitaan tasateräinen pieni veitsi tai puukko.

Puukon lappeella viilletään vaaleaa puuainesta irti kuoresta pitkin vedoin kunnes jäljelle jää ohut ja joustava kuori.

Jos punontaa ei pääse aloittamaan heti, nauha kääritään kevyesti rullalle ja laitetaan se kostumaan. Muuten kuori voi alkaa halkeilla.

Työn koko määrittää tarvittavien nauhojen määrän.

Työn aloitus

Punontaan tarvitaan paljon kuoretonta ja suoraa olkea, sekä pieni pala esimerkiksi pesukoneen poistoletkua, jota käytetään mittana tasapaksun täytteen aikaansaamiseksi ja olkinipun koossa pitämiseen.

Olkia kerätään putken sisään niin että ne ovat tiiviisti, mutta kuitenkin niin, että putki liikkuu vaivattomasti olkia pitkin. Jatkossa olkia täytyy lisätä (ohje edellä).

Punominen aloitetaan työntämällä kuorinauhan pää noin 5 cm:n syvyyteen olkinipun sisään ja kiertämällä nauhan toista päätä tiiviisti ja napakasti olkinipun ympärille. Kierteiden etäisyys on noin 1-1,5 cm. Aloittelijan on helpompaa tehdä ovaalin muotoinen pohja koriin. Kokenut punoja voi aloittaa heti pyöreällä pohjalla.

Nauhaa kierretään olkinipun ympärille tiukasti halutun etäisyyden verran (esim. 20 cm).

Käännekohtassa olkia pehmennetään painamalla niitä pöydän reunaa vasten kämmenellä useaan kertaan ja useammasta kohdasta. Nauhaa kierretään käännekohtaan tiheämmin kuin aikaisemmin, jotta mutka tulee siistiksi ja oljet pyöristyvät kauniisti.

Olkien lisääminen ja työn jatkaminen

Seuraavaa kierrosta varten tarvitaan ehkä jo lisää olkia. Niitä lisätään olkinipun keskelle työntämällä uusien olkien päät riittävän syväälle edellisen nipun sisään. Putkenpalaa pitää siirtää aika-ajoin. Putken liikkeen tulee tuntua napakalta mutta vaivattomalta.

Nyt tarvitaan myös esim. rautanaula tai muu vastaava vahvan piikin punontaa helpottamaan. Naulan kärjellä tehdään pieni rako nauhan ja olkinipun väliin, johon sitten pujotetaan seuraavan kerroksen/kierroksen nauhaa. Korin kerrokset ikään kuin ommellaan kiinni toisiinsa luotospistolla.

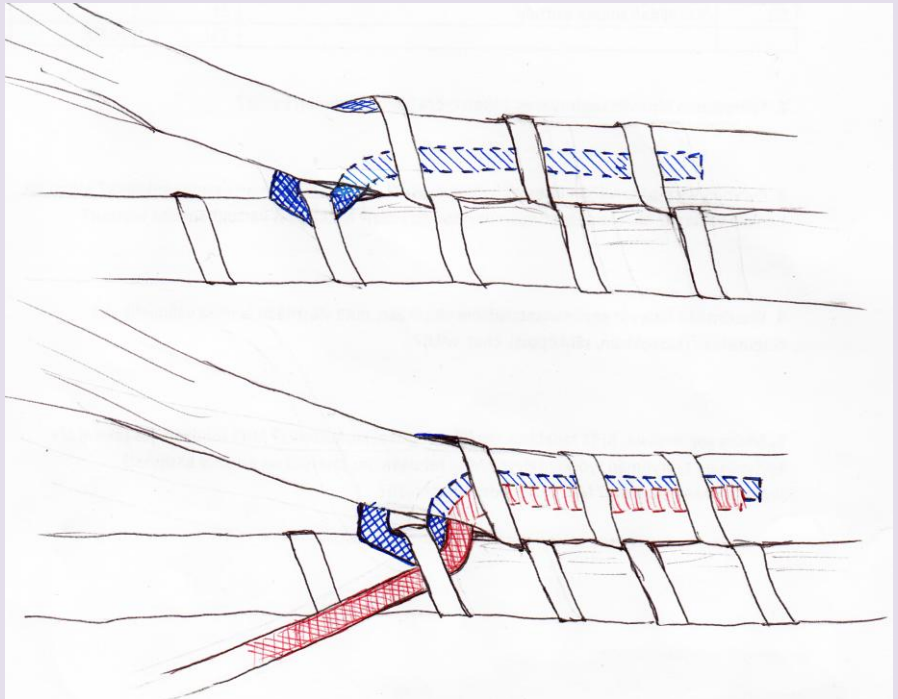
Työn siisteyden vuoksi voi olla tarpeen pujottaa nauhaa aivan olkinipun yläreunasta, niin että muutama olki jää edellisen nauhakierroksen ja uuden ”ompeleen” väliin. Nauha kiristetään joka kerta hyvin tiukaksi, ja kiertoaleveys pidetään yhtä tiiviinä kuin aluksi.

Nauhan jatkaminen

Kun nauhaa pitää jatkaa, vanha pää (n. 8 cm) pujotetaan edellisen kerroksen kierteen alitse, ja siitä takaisinpäin olkinipun sisään.

Uudella nauhalla jatketaan pujottamalla sen pää samalla tapaa edellisen kerroksen kierteen alitse, ja siitä olkinipun sisään. Edellisiä kierroksia kannattaa kiristää naulan avulla, jotta päät pysyvät napakasti olkinipun sisällä. Jatkokohtan tulisi nyt olla saumaton.

Reunojen nosto aloitetaan ”ompelemalla” uutta olkinippua hieman ylemmäs kuin edellisellä kerralla. Käännekohtissa on muistettava aina pehmentää olkea ja lisätä ylimääräisiä kierroksia nauhaa, sekä aina tarvittaessa olkia.

Lopetus ja päättely

Punomista jatketaan haluttu määrä. Työn lopussa olkia ei enää lisätä, vaan olkinipun pään kavetessa putken pala poistetaan ja ohenevaa olkinippua punotaan kuten edellä, kunnes viimeisimmät tupsut voidaan piilottaa edellisen kerroksen sisään.

Työ päätellään pujottamalla viimeinen nauhan pää edellisen kerroksen sisään hyvän matkaa. Edellisen kerroksen kierteitä voi hieman vielä kiristää, jotta pää pysyy hyvin olkien sisällä. Apuna pujottamiseen ja kiristämiseen voi käyttää naulaa tai piikkiä.

Erilaisia korimalleja ranskalaisen taiturin käsistä

Sivustolta löytyy lisää tietoa ranskalaisesta punontaperinteestä. Sivustot ovat ranskankieliset, mutta kuvat kertovat paljon.

<http://lvs2.free.fr/Compose.php/la-Vannerie-de-Paleine-et-de-Ronce>

Kyseisen tekniikan suomalaisiksi sovellukseksi sopinee kaislapunonta. Tällöin täytemateriaalina on kaisla ja punontaan käytetään narua. Vinkkejä voi katsoa esim. teoksesta

Saarikoski, S. & Savolainen, A. (2005), Kaislapunonta, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Ohjeet on laatinut Nina Pakkala. Kiitos niistä kuuluu kuitenkin ihanalle ranskalaispariskunnalle, joka ystävällisesti opetti paikallisen taidon saloja vaihto-opiskelijoille pienessä Vabren kylässä Etelä-Ranskassa eräänä syksyisenä viikonloppuna vuonna 2011.